

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum homini conveniat agere propter finem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

TRACTATUS PRIMVS
DE VLTIMO FINE HOMINIS,
ejusque beatitudine.

CUM omnis humana actio ex finis amore proficiatur, & finis se habeat in moralibus, sicut primum principium in speculativis: priusquam in hac secunda parte de humanis actibus, moralibusque operationibus differamus, de ultimo fine hominis, ejusque beatitudine, Tractatum instituiamus, in quo quæ docet D. Thomas quinque primis quæstionibus exponemus. Felix autem initium, quod ab ipsa felicitate deducitur; securum, quod finem attingit: nec minus felicem, factumque exitum sperare æquum est, cujus adeo felix præcesserit initium.

DISPUTATIO I.

De ultimo fine hominis.

Ad quæstionem I. Divi Thomæ.

INTENDENS S. Doctor finem ultimum creature rationalis in particulari declarare; ab universalioribus incipiendo, tractat in quæstione prima de ultimo fine in communi; acturus postea de ultimo fine in particulari, seu de beatitudine hominis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homini conveniat agere propter finem?

SUPPONENDA hæc ea sunt, quæ in secundo Physicorum de finis existentia, quidditate, & causalitate, tam in actu primo, quam in actu secundo, tradi solent: molestum enim & inutile forsitan esset, quæstiones illas Philosophicas hæc repetere. His ergo suppositis.

Dico: homini convenit agere propter finem. Ita D. Thomas hæc art. I.

1. Probat in argumento, *sed contra*, in hunc modum. Omnia quæ sunt in aliquo genere, derivantur à principio illius generis: Sed finis est principium in operabilibus ab homine, ut patet ex Philosopho 2. Physic. Ergo omnia operabilia ab homine, ut homo est, derivantur & causantur à fine: subindeque fiunt propter finem, eò quòd causalitas finis consistat in appeti, seu in eo quòd aliquid fiat propter ipsum, & gratià ipsius.

2. In hac probatione D. Thomæ, solùm potest Tom. III.

A esse difficultas circa Majorem propositionem. Illa enim maxima: *omnia quæ sunt in aliquo genere*, &c. videtur coincidere cum communi illo axioma, desumpto ex Aristotele 10. metaph. cap. 2. *Primum in unoquoque genere est causa cæterorum*: istud autem non videtur universaliter verum: nam albedo v. g. est primum in genere coloris, & tamen non est causa aliorum colorum: homo est primum & perfectissimum in genere animalium, & tamen non causat cætera animalia: item punctum est primum in genere quantitatis, & primus dies in genere dierum, & nihilominus neque quantitas à puncto, neque aliquis dies à primo derivatur: Ergo idem dicendum de maxima D. Thomæ.

B Respondetur tamen, hoc axioma rectè intellectum esse universaliter verum, & sic debere intelligi: id quod est in aliquo genere, seu ordine rerum, & est primum seu præcipuum in tali ordine, est causa omnium quæ sunt in illo ordine, in eo genere causæ, in quo est primum, seu præcipuum. Undè in ordine causarum, quia Deus est prior in genere causæ finalis, efficientis, & formalis extrinsecæ, seu exemplaris, in his tribus generibus, omnes causæ creatæ ab illo dependent. Quia artis navifactivæ finis ultimus est navis, omnes fines illius generis ab illo fine dependent, sive scissio ligni, sive dolatio, sive quodcumque aliud quod in tali arte & ejus annexis continetur. Similiter in gubernatione regni, quia Rex est prima causa efficiens, ideò Proteges, Judices, & omnes Ministri, in quantum causæ efficientes gubernationis, dependent à Rege in eodem genere causæ efficientis. Cùm ergo primum in ordine intentionis sit finis, qui se habet in operabilibus, sicut primum principium in speculabilibus; oportet quòd operabilia ab homine, ut homo est, in ordine intentionis, seu in genere causæ finalis, deriventur & causentur à fine, seu propter ipsum appetantur & fiant. Unde

C Ad primam instantiam respondetur, quòd cùm albedo sit solùm prior inter colores, in genere causæ exemplaris; ideò alii colores solùm in genere mensuræ ab albedine dependent: constituuntur enim & distinguuntur secundùm quòd ad illam magis vel minus appropinquant. Similiter etiam alia animalia dependent ab homine, in genere solùm causæ mensurantis & exemplaris: quia tantò sunt perfectiora, quanto magis naturales eorum instinctus accedunt ad rationem hominis.

D Id verò quòd subjungitur de primo puncto lineæ, & de primo die, non est ad propositum: quia punctum & dies solùm sunt priora in executione, sive ordine durationis; maxima autem

DISPVATIO PRIMA

4

ex Aristotele & D. Thoma adducta, intelligitur de primo non solum duratione, sed etiam perfectione; & ideo Aristoteles loco citato non dixit, *primum*, sed *maximum in unoquoque genere*. Et S. Thomas 2. 2. qu. 163. art. 3. ad 3. ait, quod primum in unoquoque genere est maximum. Videatur Capreolus in 2. dist. 14. qu. 1. ad 1.

6. Secunda ratio, quam D. Thomas ad probandam nostram conclusionem adducit in corpore articuli, sic potest proponi. Cujuslibet potentia actiones fiunt secundum rationem objecti illius, siue tendunt ad objectum ipsius: Atqui objectum voluntatis est finis & bonum: Ergo actiones procedentes a voluntate humana tendunt in finem; atque adeo in illis homo agit propter finem.

7. Dices, Hic discursus non videtur efficax: tum quia supponit finem esse objectum adaequatum voluntatis, seu esse adaequate idem quod bonum, ita quod media intrinsece & in se rationem boni non participant; quod videtur falsum, & negatur a multis etiam a Schola D. Thomae: tum etiam, quia hoc dato, consequentia non videtur legitima: ex eo siquidem quod aliquid sit objectum alicujus potentiae, non sequitur quod talis potentia operetur propter illud, sed solum quod circa illud versetur. Hoc patet in visione: licet enim omnis actus videndi sit circa colorem, non propterea sequitur quod sit propter ipsum colorem (color quippe non est finis visionis) sed solum quod in ipsum tendat, & ad illum terminetur: Ergo ex eo quod bonum & finis sit objectum voluntatis, non recte probatur quod actiones humanae sint propter finem, nec causalitas finalis bene inferitur ex objectiva.

8. Verum haec frivola sunt, & vim rationis D. Thomae non infringunt. Et quidem ad primum fuse respondebitur infra circa qu. 8. ubi disputabitur, an media habeant aliquam intrinsecam bonitatem, an vero solum finis adaequate sit bonus? Modò interim dicimus, vim probationis D. Thomae tenere in utraque sententia: quia si solum finis est intrinsece bonus, & adaequatum objectum voluntatis, manifestum est quod ad omnes actiones voluntatis se extendat: si vero non est adaequatum objectum terminativum voluntatis, seu ratio formalis quae adaequata illius; est saltem in omnium sententia objectum ejus motivum, seu ratio formalis sub qua, & cujus gratia caetera appetuntur: unde praebet mediis motivum rationemque appetibilis, sicut lux coloribus vim movendi visum; subindeque ambit omnes actiones voluntatis, sicut lux omnes colores, & omnes actus videndi. Itaque ex eo quod objectum voluntatis sit finis, recte probat D. Thomas, omnes actiones humanas, seu ad voluntatem pertinentes, esse propter finem: quia licet non omnes versentur circa finem, tanquam circa rem volitam, omnes tamen versantur circa illum, tanquam circa rationem volendi.

9. Ad secundum dicendum est, quod licet ex eo quod aliquid sit objectum potentiae, absolute loquendo non sequatur quod talis potentia operetur propter illud, bene tamen ex eo quod est objectum & finis: quia sicut propria ratio objecti est, quod circa illud versetur actio, ita propria ratio & causalitas finis est, ut omne quod fit ejus motivo, fiat propter finem. Unde

A patet disparitas ad exemplum adductum: color enim non est finis, sed tantum objectum visionis; bonum autem est simul objectum & finis voluntatis.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum omnes actiones humanae sint effectus finis, seu propter finem?

S. I.

Praemittenda ad resolutionem questionis.

SUPPONO primò ex D. Thoma hic art. 1. actiones quae ab homine procedunt esse in duplici differentia: quaedam dicuntur hominis; aliae dicuntur humanae: Priores sunt quae ab homine producuntur, sed tamen ipsi cum aliis ratione carentibus sunt communes: humanae vero (inquit S. Doctor) vocantur illae quae sunt propriae hominis in quantum est homo, seu quae conveniunt homini in quantum differt ab aliis irrationalibus creaturis. Porro dupliciter homo differt à brutis in operando: primò quantum ad substantiam operis, quia scilicet elicit operationes immateriales & intellectuales, quarum bruta capacia non sunt: secundò quantum ad modum operandi, quia nimirum movet se, non solum physice & vitaliter, sicut irrationalia, sed etiam moraliter, agendo cum indifferentia, libertate, & dominio suorum actuum. Unde duplici modo actiones ab homine procedentes possunt dici humanae, nimirum quantum ad substantiam, & quantum ad modum: primò modò omnes operationes procedentes à gradu intellectivo, etiam quae praeveniunt omnem deliberationem rationis (cujusmodi sunt prima operatio intellectus, motus primò primivultatis, & similes) dicuntur humanae: secundò modò, solae actiones liberae.

Suppono secundò: quod in Philosophia, aut Theologia morali, solae posteriores actiones sunt dicendae humanae: Quia moralis considerat hominem, ut est agens morale, ejusque operationes prout sunt dignae laude vel vituperio, & habent rationem meriti vel demeriti: Sed hoc illis convenit praecipue ratione libertatis: Ergo in Theologia morali solae actiones liberae humanae dicuntur.

Confirmatur: Quemadmodum res aliqua dicitur esse politice & civiliter alicujus, quando ille est ejus dominus, ac de ea potest propria auctoritate disponere, eam conservando, vel consumendo, prout illi placuerit; ita illa actio proprie & moraliter dicitur esse hominis, & consequenter esse actio, seu actus humanus, quae subicitur ejus potestati & dominio; ita ut eam possit ponere vel non ponere, prout illi placuerit: Atqui homo habet dominium, & potestatem in suos actus, ratione libertatis: Ergo illae solum actiones proprie humanae dici possunt, quae ab homine liberè eliciuntur. Ita S. Thomas loco citato, ubi sic discurreit: *Illae sole actiones vocantur proprie humanae, quarum homo est dominus: est autem homo dominus suorum actuum per rationem & voluntatem; unde & liberum arbitrium esse dicitur facultas voluntatis & rationis. Ille ergo actiones proprie humanae dicuntur, quae ex voluntate deliberata procedunt.*